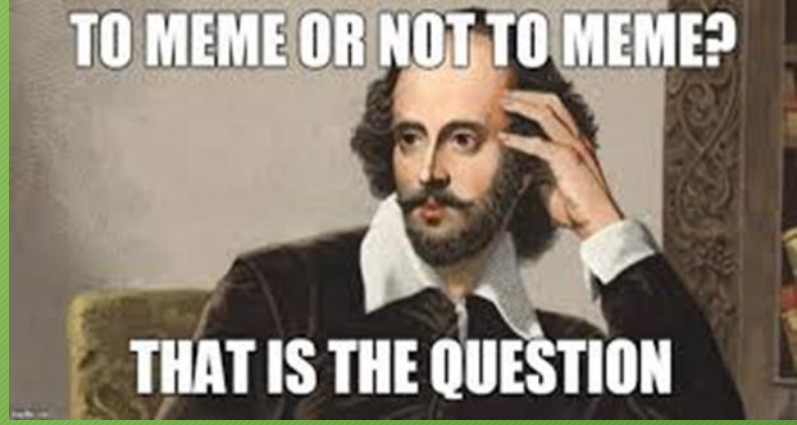

Régi vicc új köntösben? - Internetes mém, mint a paródia új formája?

V. Copy21 Blogshop
BME, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
2021. október 1.

dr. Paku Dorottya
SZTE ÁJTK
PhD hallgató

Áttekintés

1. Bevezetés
   - Mémelmélet eredete
   - Az internetes mémek definiálása
   - Internetes mémek fajtái, közös tulajdonságai
2. Szerzői jogi kérdések
   - Szerzői műnek tekinthető-e egy mém?
   - Másodlagos/származékos művek
   - Általában jogsértés útján jönnek létre

   (→ kivételek és korlátozások relevanciája)
3. Mémkészítők által hivatkozható kivételek és korlátok
   - USA: fair use teszt
   - EU: idézés, paródia (karikatúra)
4. Online tartalommegosztó szolgáltatók felelőssége a CDSM irányelv 17. cikke alapján
5. Konklúzió

Bevezetés

- Mémelmélet kiindulópontja: evolúciós biológia (Richard Dawkins: The selfish gene, 1976) → a társadalomtudományokba Daniel C. Dennett által kerül be
- Internetes mémek definíciója
- Fajtái:
  - Álló és mozgó mémek
- Közös tulajdonságaik:
  - User-generated content (UGC) körébe tartoznak
  - Kihasználják az eredeti mű népszerűségét
  - Aktuális, humoros, ironikus tartalom
  - Céljuk az információátadás és szórakoztatás
  - Jellemző rájuk a gyors terjedés és változékonyság

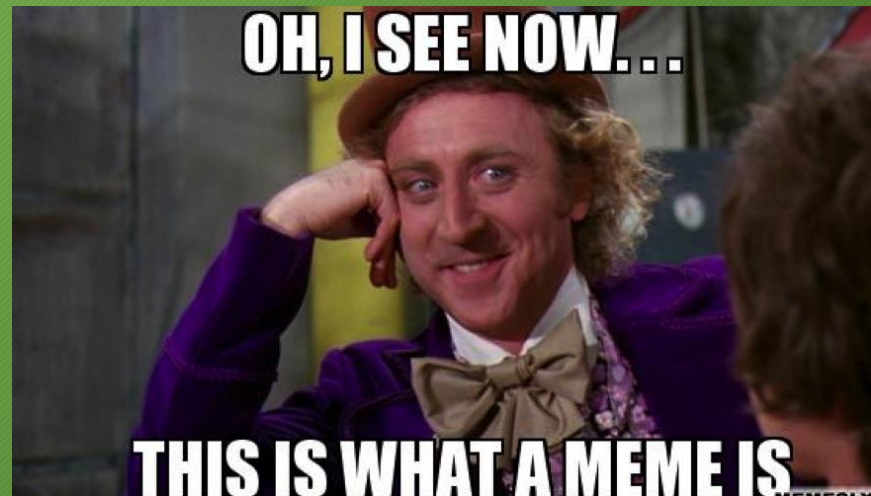

Szerzői jogi kérdések

- Szerzői műnek tekinthető-e egy mém?
  - Művészeti alkotás? ✓
  - Rendelkezik-e egyéni-eredeti jelleggel?
    → esetről-esetre vizsgálandó
- Másodlagos/származékos műveknek minősülnek
- Általában jogsértés útján jönnek létre
  - Kimentés: releváns szerzői jogi kivételek és korlátozások segítségével

Mémkészítők által hivatkozható kivételek és korlátok (1) USA: fair use teszt

Négy vizsgálandó elem:

1. A felhasználás célja és jellege
   - Kereskedelmi jellegű volt-e a felhasználás?
   - Mennyire volt átalakító jellegű?
2. A szerzői jog által védett mű természete
3. A felhasznált rész mértéke és lényegessége az eredeti műhöz viszonyítva
   - Kvalitatív és kvantitatív vizsgálat
4. A felhasználásnak az eredeti mű potenciális piacára vagy

értékére gyakorolt hatása

Mémkészítők által hivatkozható kivételek és korlátok (2)
EU: idézés, paródia (karikatúra)

1. Idézés feltételei (Infopaq, Painer, Spiegel Online ügyek):
   - Korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott műből ✓
   - Kritikai vagy ismertetési célból ✓
   - Forrásmegjelölés (-)
   - Cél által indokolt terjedelemben (-)
   - Az idézett résznek tartalmában teljesen azonosnak kell lennie a forrással (-)
2. Paródia feltételei (Deckmyn ügy):
   - A felhasználás alkalmas az eredeti mű felidézésére, de attól észrevehetően különbözik is ✓
   - Humort vagy gúnyt kell kifejeznie ✓

   + Nem sértheti a hátrányos megkülönböztetés elvét

Online tartalommegosztó szolgáltatók felelőssége a CDSM irányelv 17. cikke alapján

- Az online tartalommegosztó szolgáltatók szerzői jogilag releváns felhasználást végeznek
- Közvetlen felelősséggel tartoznak a szolgáltatásaikban elérhető tartalmak vonatkozásában
- Automatikus tartalomfelismerő eszközök (szűrők) alkalmazása → nem tudják megfelelően megkülönböztetni egymástól jogszerű és jogszerűtlen tartalmakat (pl. szerzői jogi kivételek vagy korlátozások alá tartozó tartalmakat)
- Eltérő tagállami szabályozás a szerzői jogi kivételek és korlátozások tekintetében
- Túlszűrés/túlblokkolás veszélye ↔ általános nyomon követés tilalma (CDSM irányelv (8) bek.)
- Lengyel kormány által felvetett alapjogi aggályok (C-401/19)
- EUB döntésének kardinális szerepe lesz az irányelv tagállami implementációjára nézve

Konklúzió

- Esetről-esetre vizsgálandó, hogy egy mém megfelel-e a szerzői mű kritériumainak
- USA: fair use teszt nyújthat segítséget
- EU: paródia/ karikatúra kivételre hivatkozhatnak eredményesen a mémkészítők
- CDSM irányelv alapján a mémeket is veszélyezteti a túlszűrés/ túlblokkolás kockázata

Köszönöm a figyelmet!

paku.dorottya.iren@szte.hu

Források

- BONETTO, GIACOMO: Internet memes as derivative works: copyright issues under EU law. Journal of Intellectual Property Law & Practice. Vol. 13. No. 12. (2018)
- CSORDÁS, TAMÁS: Márkák és mémek – Egy bonyolult kapcsolat érzelemrajza. Vezetéstudomány XLIX. évf. 12. szám (2018. december)
- MOLNÁR GYÖRGY-SZŰTS ZOLTÁN-TÖRTELI TELEK MÁRIA: A mémek mint az internetes folklór részei. Hungarológiai Közlemények 2017/1. Bölcsészettudományi Kar, Újvidék
- WUNSCH-VINCENT, SACHA- VICKERY, GRAHAM (OECD, Directorate for Science, Technology and Industry, Working Party on the Information Economy [WPIE]): Participative Web: User-created Content, DSTI/ICCP/IE(2006)7/FINAL (2007. április 12.)
- INGUANEZ, DANIEL: Considerations on the modernization of EU copyright: where is the user? Journal of Intellectual Property Law & Practice. Vol. 12. No. 8. (2017)
- KATYAL, SONIA M.: Stealth Marketing and Antibranding: The Love that Dare Not Speak Its Name. Buffalo Law Review, 58.
- MAIER, HENRIKE: Meme und Urheberrecht, 19 GRUR-Prax (2016)
- UJHELYI DÁVID: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 12. (122.) évfolyam 3. szám (2017. június)
- ROSATI, ELEONORA: Just a matter of laugh? Why the CJEU decision in Deckmyn is broader than parody. Common Market Law Review 52 (2)
- MEZEI PÉTER: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. 3. (113.) évfolyam 6. szám (2008. december)
- PATEL, RONAK: First World Problems: A Fair Use Analysis of Internet Memes, UCLA Entertainment Law Review, 20(2) (2013)
- LEVINSON, LAUREN: Adapting Fair Use to Reflect Social Media Norms: A Joint Proposal, 64 University of California Law Review 1038 (2017)
- Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society
- Copyright Law of the United States of America (USCA)
- Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC
- C 5/08. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening, ECLI:EU:C:2009:465
- C-145/10 Painer v Standard Verlags, ECLI:EU:C:2011:798
- C-516/17 Spiegel Online GmbH v Volker Beck, ECLI:EU:C:2019:625
- C-201/13 Johan Deckmyn v Vandersteen, ECLI:EU:C:2014:2132